

Білет 22. Пытанне 1. БССР у другой палове 1940-х–1980-я гг.: асноўныя дасягненні ў галіне адукацыі, навукі, культуры.

1. Адукацыя і навук

Пасляваеннае развіццё адукацыі было звязана з пераадоленнем наступстваў вайны: аднаўленнем будынкаў школ, будаўніцтвам новых, падрыхтоўцы педагагічных кадраў. Да сярэдзіны 1950-х гг. быў завершаны пераход на ўсеагульнае сямігадовае навучанне. У заходніх абласцях шоў актыўны працэс навучання непісьменнага ці малапісьменнага насельніцтва. Масава навучаліся "пераросткі", якія ў гады вайны не атрымлівалі адукацыю. Для рабочай моладзі адкрывалі спецыяльныя працоўныя школы. У 1958 г. будзе ўведзена абавязковая 8-гадовая адукацыя.

Да пачатку 1950-х гг. на тэрыторыі Беларусі дзейнічала 29 вышэйшых навучальных устаноў. Вядучай ВНУ Беларусі з'яўляўся Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Былі адкрыты Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут, Беларускі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту ў Гомелі, Беларускі інстытут механізацыі і электрыфікацыі ў Мінску і многія іншыя. У Брэсце, Мазыры і Полацку адкрыліся педагагічныя інстытуты. Аднавіла сваю дзейнасць Акадэмія навук БССР.

Развіццё сістэмы адукацыі ў 60-80-я гг. было звязана з працэсам фарміравання індустрыяльнага грамадства і неабходнасцю вялікай колькасці кваліфікаваных кадраў, асабліва па тэхнічных спецыяльнасцях. У першай палове 1970-х гг. быў завершаны працэс пераходу да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. На тэрыторыі Беларусі масава адкрываліся прафесійна-тэхнічныя вучылішчы (ПТВ), якія рыхтавалі па найбольш запатрабаваных працоўных спецыяльнасцях. На тэрыторыі Беларусі будзе адкрыты шэраг новых інстытутаў, асабліва тэхнічнай накіраванасці.

Развіццё беларускай навукі ў гэты перыяд будзе звязана з разгортваннем навукова-тэхнічнага прагрэсу і ўкараненнем дасягненняў навукі ў вытворчасці. Вялікага поспеху вучоныя БССР дасягнулі ў галіне сельскагаспадарчых тэхналогій. Хуткімі тэмпамі шло развіццё радыёэлектронікі і мікраэлектронікі, вылічальнай тэхнікі, касмічных распрацовак. Так ураджэнцы Беларусі Пётр Клімук і Уладзімір Кавалёнак сталі лётчыкамі касманаўтамі і двойчы Героямі Савецкага Саюза.

Ураджэнец Беларусі Якаў Барысавіч Зяльдовіч у 25 гадоў стаў доктарам фізіка-матэматычных навук і стаяў ля вытокаў савецкай ядзернай фізікі, з'яўляўся адным са стваральнікаў савецкай атамнай бомбы. Ураджэнец Віцебшчыны Павел Асіповіч Сухі ўвойдзе ў гісторыю як авіяканструктар, які падарыў свету цэлы шэраг унікальных самалётаў, якія сталі асновай савецкай авіяцыі.

2. Культура

Беларуская пасляваенная літаратура будзе прысвечана пераважна мінулай вайне. Раман «**Млечны шлях**» **Кузьмы Чорнага** уяўляе з сябе разважанне аб лёсе народа ў гады вайны. Пісьменнік Іван Шамякін створыць першы беларускі "партызанскі" раман "Глыбокая плынь". Раман Івана Мележа

"Мінскі напрамак" будзе прысвечаны гісторыі вызвалення тэрыторыі Беларусі падчас правядзення аперацыі "Баграціён". У большасці пасляваенных твораў асноўная ўвага надавалася прыкладам гераізму і мужнасці савецкіх салдат.

Пасляваеннае развіццё тэатра таксама будзе звязана з ваеннай тэматыкай. Вялікая колькасць пастановак будуць апавядаць пра лёсы і падзвігі салдат і афіцэраў, партызан і падпольшчыкаў. У выяўленчым мастацтве пасляваенных гадоў мастаком **Яўгенам Зайцавым** будзе створаны шэраг эмацыйных палотнаў, сярод якіх "Абарона Брэсцкай крэпасці ў 1941 годзе". "Сустрэча воінаў Чырвонай Арміі жыхарамі Мінска, прысвечана палатно Валянціна Волкава "Мінск. 3 ліпеня 1944 года».

У 50-80-я гг. тэматыка вайны традыцыйна будзе заставацца адной з галоўных. Пры гэтым усё больш актыўна стала разглядацца і суровая праўда вайны, выпрабаванні і цяжкія ўмовы простага народа ў тыле і на фронце. Шырокую вядомасць набыла творчасць **Васіля Быкава**. У яго творах "Жураўліны крык", "Альпійская балада", "Знак бяды", "Дажыць да світання" паказана жыццё простага чалавека ва ўмовах вайны. Адлюстраванне пісьменнікам суровай рэчаіснасці не заўсёды супадала з афіцыйнай пазіцыяй улад.

Гістарычная тэматыка была прадстаўлена ў творах **Івана Мележа**, сярод якіх шырока вядомыя «Людзі на балоце», «Дыханне навалініцы». А трылогія «Палеская хроніка», якая апісвае жыццё сялян у 1920–1930-я гг., стала гімнам беларускаму сялянству. Гістарычнай тэматыцы таксама прысвечаны творы Уладзіміра Караткевіча. Класікай беларускай літаратуры сталі яго творы "Каласы пад сярпом тваім", "Кастусь Каліноўскі", "Дзікае паляванне караля Стаха", "Чорны замак Альшанскі", "Хрыстос прыямліўся ў Гародні", "Зямля пад белымі крыламі". Яго творы закранаюць як перыяд часоў ВКЛ, так і дэтэктыўныя, містычныя і месцамі фантастычныя падзеі XIX ст.

Гісторыка-рэвалюцыйныя падзеі знайшлі адлюстраванне на старонках раманаў **Івана Шамякіна**. Яго творы "Бронецягнік Таварыш Ленін" і "Петраград-Брэст" закранаюць падзеі рэвалюцыйных гадоў. У рамане "Сэрца на далоні" паднімаецца і раскрываецца пытанне станаўлення чалавека як асобы ў складаных жыццёвых умовах.

Выяўленчае мастацтва найбольш яскрава знайшло адлюстраванне ў творчасці **Міхаіла Савіцкага**. Будучы ўдзельнікам вайны і вязнем канцлагераў - ён ведаў аб усіх жахах тых страшных дзён. У цыкле карцін "Лічбы на сэрцы" паказаны жахі вайны. Найбольш вядомая карціна «Вязень 32815», дзе адлюстраваны сам аўтар. Гісторыя партызан, а ў прыватнасці вобраз маці-партызанкі прадстаўлены ў серыі карцін "Беларусь партызанская", у прыватнасці ў карціне "Партызанская мадонна".

Беларуская музычная культура была шырока вядома вакальна-інструментальным ансамблем "Песняры" пад кіраўніцтвам Уладзіміра Мулявіна. Апрацоўкі народных песень у іх выкананні карысталіся вялікай папулярнасцю. Ансамбль выступаў не толькі на тэрыторыі СССР, але і нават у ЗША.

Беларускае кіно было прадстаўлена творчасцю рэжысёра **Віктара Турава**. Асноўная тэматыка яго карцін - гэта дзяцінства, абпаленая вайной, а таксама сувязь ваеннага і пасляваеннага пакалення. Яго кінастужка "Праз могілкі" ўвойдзе ў лік 100 лепшых карцін аб вайне па версіі ЮНЕСКА. А яго карціна "Я родам з дзяцінства" будзе названа лепшай карцінай у гісторыі беларускага кіно.

Працягвала дзейнасць студыя Беларусьфільм. Выйшлі дастаткова вядомыя кінастужкі "Мікола-паравоз", "Гадзіннік спыніўся апоўначы", "Белыя Росы", серыя фільмаў "Дзяржаўная мяжа".